

К. ю. и., доц. Багай Надія Онуфріївна
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефанюка, Україна

НАУКА АГРАРНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ НАУК

Наука аграрного права України є галузевою юридичною наукою, що охоплює систему ідей, теорій і концепцій про закономірності виникнення, функціонування та розвитку аграрно-правових явищ та інститутів. Предметом дослідження науки аграрного права України є аграрні відносини, аграрне право як галузь права, його система, предмет та методи правового регулювання, аграрно-правові норми та правові інститути, аграрне законодавство як система, практика його застосування та окремі нормативно-правові акти, що регулюють аграрні відносини.

Розвиток української аграрно-правової науки, поряд із загальними закономірностями та ознаками, що притаманні процесу формування та поступу будь-якої галузевої юридичної науки, характеризується й певними особливостями. Зокрема, системний зміст науки аграрного права України формувався під впливом інших галузей наукового знання.

Наука аграрного права генетично пов'язана з науками цивільного, земельного та трудового права, іншими галузевими юридичними науками. Науковим підґрунтям для розробки теорії аграрного законодавства і відповідної галузі права, окремих аграрно-правових інститутів слугували наукові дослідження у сфері земельного, цивільного, колгоспного, трудового права. Таке співвідношення між окремими галузями юридичного знання певним чином віддзеркалює генетичні та інші зв'язки між відповідними галузями права, що є основним предметом дослідження правової науки.

Слід також зазначити, що формування основних наукових комплексних підходів до правового регулювання суспільних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва відбувалося на зіткненні декількох галузей наукового правового знання. Тому первинні розробки аграрно-правових проблем переважно здійснювалися як міжгалузеві дослідження (хоча не виключався й аналіз зв'язків спеціалізованих теоретичних питань).

Очевидно, що міжгалузеві дослідження у сфері юриспруденції існуватимуть завжди, проте не завжди вони матимуть наслідком формування нових комплексних галузей знань. Адже нова галузь правової науки може виникнути лише тоді, коли визрівають і певні об'єктивні передумови та

відбувається процес інтеграції в межах якоїсь групи суспільних відносин. В другій половині минулого століття така інтеграція відбувалася на основі єдності специфіки сільськогосподарського виробничого процесу в аграрному секторі економіки.

Слід відзначити, що в сучасний період посилилась тенденція розвитку системи комплексних галузей законодавства і права. Це викликано ускладненням суспільного життя, посиленням міжгалузевих зв'язків, виникненням потреби в інтеграції диференційованих суспільних відносин. На засадах комплексного характеру побудовано і більшість кодифікованих актів національного законодавства. Тому й подальший розвиток юридичної науки буде відображати існуючі зв'язки між відповідними галузями права.

Теоретичною основою аграрно-правової науки, як і інших галузевих наук, є загальнотеоретична юридична наука. Водночас, необхідно звернути увагу й на те, що кожна галузева наука теж має власну, властиву саме їй загальну предметну частину, без чого вона не може мати галузевої самостійності. Ця галузева загальнотеоретична основа кожної науки повинна вивчатись фундаментальною загальнотеоретичною наукою, враховуватись нею в процесі виявлення нових тенденцій наукового розвитку суспільства. При цьому галузева загальнотеоретична наука є більш динамічною категорією, аніж фундаментальна загальна теорія права, адже вона ґрунтується на бурхливому розвитку законодавства, що особливо відчутно в сучасний період сучасних соціальних перетворень.

Крім того, наука аграрного права характеризується особливим структурним зв'язком з природничими науками (науками «про живу природу»); Така ознака вирізняє з-поміж інших галузевих юридичних наук також науки земельного та екологічного права. Ці структурні зв'язки зумовлені особливостями відповідних галузей права та специфікою об'єктів певної групи суспільних відносин. Адже, як справедливо зазначають науковці, «головною особливістю виробничих аграрних відносин є те, що вони базуються на певних природних об'єктах, які розвиваються за своїми законами» [1, с. 49].

Необхідно погодитися з В.Селівановим, що нині необхідне розроблення сучасної вітчизняної парадигми, адекватної сучасним запитам вітчизняного правознавства та юридичної практики і, головне, об'єктивним закономірностям правового суспільного прогресу України. Мова йде, як вказує вчений, насамперед, про зміну центральної мети юридичної науки - від захисту інтересів держави до захисту інтересів людини [2, с. 11-18]. В силу цього можна прогнозувати в майбутньому посилення структурних зв'язків між правом та іншими суспільними науками, зокрема, соціологією, психологією тощо. Такий вектор є особливо актуальним і для подальшого розвитку аграрно-правової науки з огляду на потребу в особливому захисті селянина, як особи, що має незамінне соціальне призначення в суспільстві і потребує захисту з боку держави.

Отже, сучасний розвиток науки аграрного права України характеризується посиленням структурних міжгалузевих зв'язків в системі юридичних та інших

суспільних наук і розширенням змісту аграрно-правових наукових досліджень. Важливою в сучасний період є об'єктивна потреба взаємозбагачення науки аграрного, земельного, екологічного права і природничих наук.

Література:

1. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. - Т.4: Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права / [Шемпученко Ю.С., Погрібний О.О., Гетьман А.П. та ін.]; за ред. Ю.С.Шемпученка. - Х.: Право, 2008. - 480 с.
2. Селіванов В. До проблеми розроблення концепції розвитку вітчизняної юридичної науки / В.Селіванов // Право України. - 2001. - №7. - СІ 1-18.